

Rasespesifikk avlsstrategi (RAS) For Schapendoes

Versjon 2

Gyldig t.o.m. 01.01.2024

**Norsk
Kennel Klub**
HUNDEEIERNES ORGANISASJON

Innholdsfortegnelse

Generelt.....	3
Rasens historie; bakgrunn og utvikling.....	3
Overordnet mål for rasen.....	4
Rasens populasjon.....	4
Populasjonsstørrelse.....	4
Gjennomsnittlig kullstørrelse.....	5
Effektiv populasjonsstørrelse.....	6
Innavlsgrad.....	6
Matadoravl.....	6
Hanner og tisper brukt i avl.....	6
Innhenting av avlsmateriale fra andre land.....	6
Mål og strategi.....	7
Helse.....	7
Generell beskrivelse av helsesituasjonen i rasen.....	7
Forekomst av helseproblemer, sykdommer og/eller defekter.....	7
Progressiv retinal atrofi, PRA.....	7
Hjertefeil.....	7
Katarakt.....	8
Nyresykdom.....	9
HD.....	9
AD.....	9
Kryptorchisme.....	10
Tannmangel.....	10
Haleknekk.....	10
Blå øyne.....	10
Atferd og mentalitet.....	10
Atferd.....	10
Evaluering av atferd.....	10
Mål og strategi.....	10
Eksteriør.....	11
Eksteriør.....	11
Mål og strategi.....	12
Oppsummering.....	13
Plan for videre arbeid i klubben.....	13

Generelt

Rasens historie; bakgrunn og utvikling

Rasen har sitt utspring i Nederland, og det er litt uklart hvor gammel rasen er, men den har røtter tilbake til 1800 tallet. På den tiden var det gjeterhunder over hele Nederland der det fantes kveg og saueflokker. Datidens Schapendoes var sannsynligvis noe annerledes enn dagens, bl.a. hadde den litt mindre og tynnere pels. (Se Bilde 1). Siden Schapendoes var en hund som tilhørte allmuen, er det lite materiell/bilder som kan dokumentere hvordan den så ut. Nedenfor er et utsnitt av et maleri med en hund som regnes som Schapendoes.

Diagram1. Conradijn Cunaeus (1825-1895)

Navnet Schapendoes betyr "sau puddelhund" og gjenspeiler både utseendet og rasens oppgave.

Gjennom historien har rasen hatt flere navn, bl.a. "Siephond" og "Oud Hollandche Herderhond". I dag brukes Schapendoes eller Nederlandse Schapendoes.

Schapendoes tilhører den store gruppen langhårete gjeterhunder med kraftig pels på hodet. Rasen er beslektet med Bearded collie, Puli, Polski owczarek niziny, Old english sheepdog, Briard og Bergamasco.

Gjeterne verdsatte rasen for dens arbeidslyst og for evnen til å lære. Arbeidsoppgavene bestod i å samle og hente saueflokker, drive flokken og holde den samlet. Schapendoes ble også brukt som vakthund.

Som en konsekvens av ~~at saueflokkene forsvant~~ eller at antallet sauer ble redusert fra hedeområdene, og innførelse av andre gjeterhundraser, som Border collie, ble ~~også~~ antall Schapendoes redusert.

Rasen på vei til å dø ut, men takket være kynolog P.M.C. Toepoel har vi i dag det vi kjenner som Schapendoes og han blir beregnet som rasens grunnlegger.

Under annen verdenskrig registrerte P.M.C. Toepoel de hollandske hunderasene, sammen med H.Jungeling. I perioden 1940 til 1945 reiste de rundt i Holland og søkte hunder som minnet om Schapendoes. Toepoel var veldig bevisst på at alle ytterligheter skulle unngås. Rasen regnes i dag for å være en sunn rase uten å være ekstrem.

Hundene Toepoel og Jungeling fant var starten på dagens Schapendoes, og samtlige av våre hunder stammer fra disse 9 hundene: 4 hanhunder: Noël, Pluis, Beloe och Boef og 5 tisper: Roetje, Asta, Tirza, Teddy og Ingrid. Etter arbeidet med registrering av hunder, fortsatte de å standardisere rasen.

Det ble satt opp rasekriterier, som måtte oppfylles. Toepoel og Jungeling satte opp disse punktene i 1945, og i dette arbeidet skinner det gjennom ønsket om å unngå overdrivelser, samt at funksjon og lydighet ble satt høyt. Til sammen legger dette grunnlaget for en sunn hund.

Den første raseklubben ble dannet i Nederland i 1947, og i 1952 ble rasen godkjent på dispensasjon av Raad van Beheer (den Nederlandske Kennelklubb).

I 1954 begynte arbeidet med å registrere hundene i en stambok. I 1970 ble stamboken stengt og etter det ble ikke hunder med ukjent opprinnelse innskrevet.

Rasen ble Godkjent av FCI i 1971. FCI skrev om standarden for Schapendoes i 1988 og siste revidering skjedde i 1999. Rasen har FCI standard nr 313 og tilhører gruppe 1: Bruks-, hyrde-, og gjeterhunder.

Schapendoes er en gjeterhund som ble brukt, og også i dag brukes, for å gjete saueflokker. På grunn av dette er det nødvendig at rasen har stor utholdenhet, og er smidig og rask. Evnen til å hoppe er viktig, så vel som at den skal være intelligent og selvstendig. En Schapendoes er en kroppsgjeter noe som innebærer at den arbeider på en måte der hunden kontrollerer og forflytter dyrene gjennom å pendle fram og tilbake. En Schapendoes skal være en sann gjeterhund i hode, kropp og sjel, og dette er også førende for rasestandarden.

I dag brukes rasen hovedsakelig som familiehund. Da rasen er lettlært, intelligent og arbeidsvillig egner den seg for mange ulike aktiviteter utover gjeting. Noen eksempler på konkurranseaktiviteter er: utstilling, lydighet, rally lydighet, agillity, hopp, ettersøk. Rasen har individer blir også trent innen nosework, besøkshund og andre aktiviteter.

Overordnet mål for rasen

- Bidra til økt genetisk variasjon
- Ivareta den rasetypiske mentaliteten, hvor glede, energi og samarbeidsvilje er basisen
- En god helse som muliggjør et langt liv uten helseplager
- Funksjonelt eksteriør. Velge individer for avl som overensstemmer godt med rasens standard.
- Ivareta rasens gode reproduksjonsevne

Rasens populasjon

Populasjonsstørrelse

Schapendoes er en forholdsvis ny rase i Norge. Den første ble registrert i 1998. Det er registrert 614 Schapendoes i Norge per 31.12.2017. Av disse er 113 importert fra følgende land

- Sverige 98
- Nederland 6
- Finland 3
- Danmark 6

Gjennomsnittet på antall registrerte Schapendoes, de siste 10 årene er på 41 per år.

2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
33	31	58	61	28	41	48	29	27	52

Tabell 1 Registrerte hunder

RAS for Schapendoes

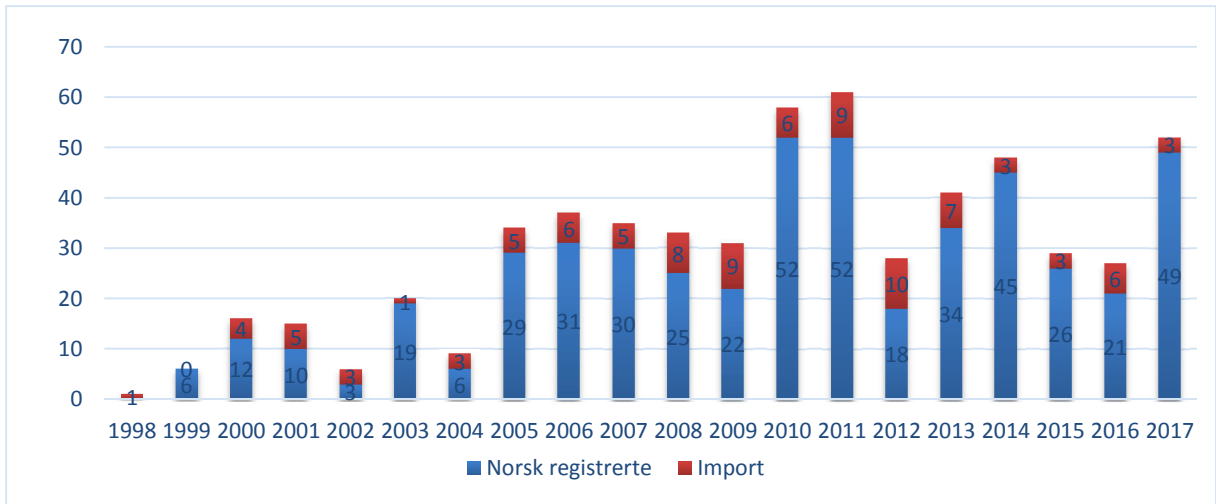

Diagram 1 Statistikk over norsk registrerte hunder og import

Gjennomsnittlig kullstørrelse

Det er i perioden 1999 - 2017 registrert 76 kull av Schapendoes i Norge. Gjennomsnittlig kullstørrelse over perioden er 6,6 valper. Av disse er det i gjennomsnitt født 3,7 hanner og 3,1 tisper per kull. Dette er en nedgang siden snittet fra 1999-2013 som var på 6,8.

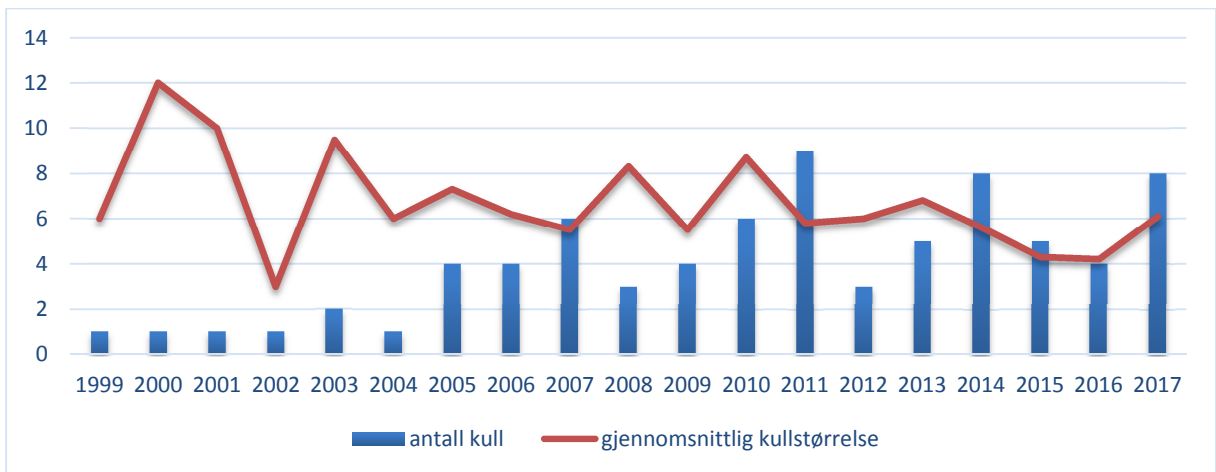

Diagram 2- Statistikk på antall kull og gjennomsnittlig kull størrelse

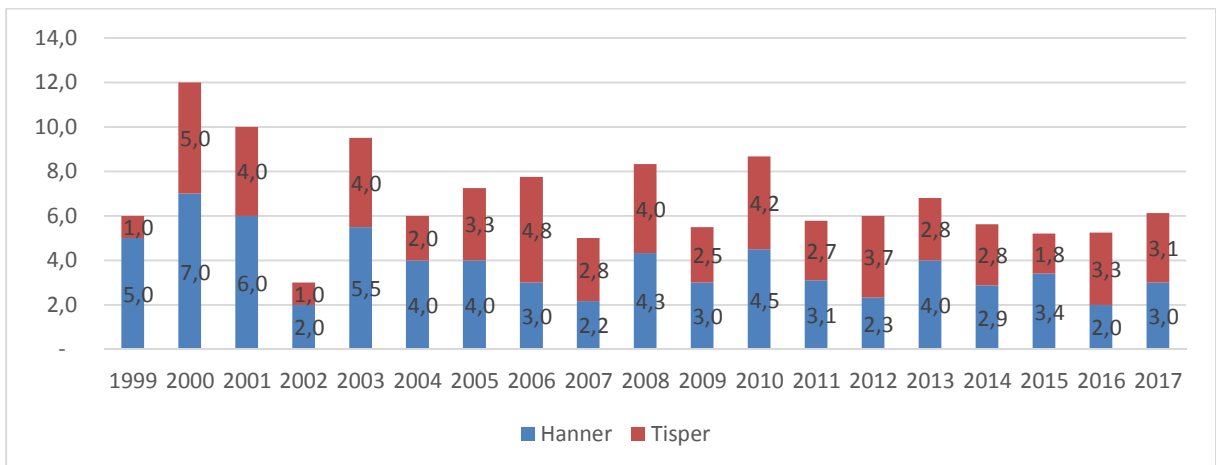

Diagram 3- Statistikk over gjennomsnittlig fordeling av kjønn

Effektiv populasjonsstørrelse

8,4% av alle norskfødte valper har gått videre i avl. Dette er en økning på 0,4% siden 2013.

Innavlsgrad

Gjennomsnittlig innavlsgrad fra NKK for perioden 1999 – 2017 er 0,68. Dette er en økning siden 1999-2013 som lå på 0,43. Den høyeste innavlsgraden som er registrert i denne perioden er 4,69%. For mange av kombinasjonene er innavlsgraden 0%, noe som er meget bra. Tallene er regnet ut fra 5 generasjoner. (Anbefalt er under 6,25)

Data hentet ut fra felles data base på rasen (Doesdata), ligger Gjennomsnittet for innavl i perioden 1999 - 2017 på 20,30%. Der den viser en synkende tendens.

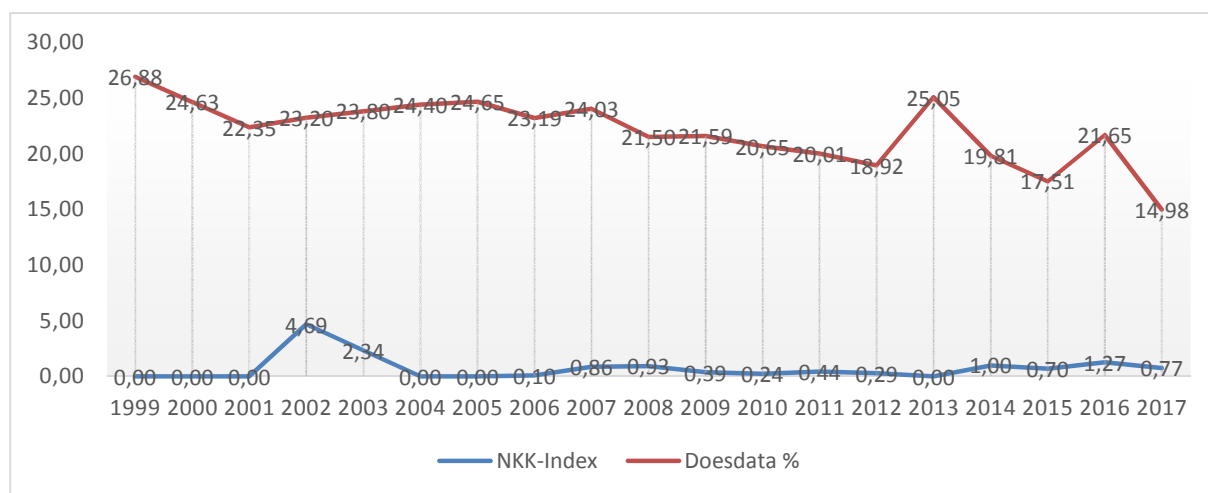

Diagram 4- Statistikk over Innavlsgraden fra NKK og Prosent innavl fra Doesdata med total oversikt over rasen

Matadoravl

Siste fem år (2013-2017) er det registrert 189 schapendoes i Norge. Hvis vi regner 5% av dette skal ingen hund ha mer enn 9,5 valper i Norge for å unngå matador avl etter NKKs definisjoner. Dette vil i praksis bety 1-2 kull avhengig av kullstørrelse.

I perioden 2013 – 2017 er det 1 avlstisper som har 3 kull og 4 som har to kull. Av hannhundene som er brukt er det 1 stk som har 4 kull, 4 stk som har 2 kull. Kull i utlandet er ikke medtatt her. Det er 5 hanner og 6 tisper som har mer enn 9,5 avkom i Norge og dermed kommer innunder definisjonen for matador avl. Dette er en nedgang siden perioden 2009-2013

Hanner og tisper brukt i avl

Ut fra de registrerte kullene ser vi at det i veldig stor grad hentes avlsdyr fra utlandet. Av tisper som er brukt er 27 av 76 norskfødte. Av hannhundene er kun 14 av 76 norskfødte.

Innhenting av avlsmateriale fra andre land

Det er i perioden 1999-2017 importert 113 hunder fra følgende land.

- Sverige 98
- Nederland 6
- Finland 3
- Danmark 6

De utenlandske hundene (hanner 62stk og tisper 49stk) som er brukt i avl i Norge, kommer i hovedsak fra Sverige, Danmark, Finland, Tyskland (kun hanner) og Nederland.

Mål og strategi

- Opprettholde genetisk variasjon
- Sikre lav innavlsgrad
- Jobbe for å unngå matador avl

Helse

Generell beskrivelse av helsesituasjonen i rasen

Schapendoes er en relativt frisk rase, men det finnes noen få arvelige sykdommer på rasen

- tidlig nyresvikt,
- forhøyede leververdier,
- PDA (hjertesykdom)
- katarakt (øyesykdom)
- allergi/eksem
- epilepsi er noe som er kjent.

Når det gjelder defekter som utelukker hunder fra avl har vi stumphale, bittfeil (over- under- og kryssbitt) alvorlig tannmangel: flere enn to premolarer, manglende molarer, manglende hjørnetenner (canid) halefeil som "ringet hale", blå øyne. I tillegg bør ikke hunder med haleknekk benyttes.

Forekomst av helseproblemer, sykdommer og/eller defekter

I NSKs avlsregler er det krav om kjent øyenlysning og DNA testing for øyesykdommen Progressiv retinal atrofi (PRA) for alle avlsdyr. Siden 2012 har det vært en sikker gentest som påviser enkeltmutasjon for PRA. Fra 2013 er dette også registrert i DogWeb.

Schapendoes er en relativt frisk rase, men vi ønsker allikevel å ta hensyn til følgende.

Progressiv retinal atrofi, PRA

PRA er en øyesykdom som forekommer i ulike former. Den typen som finnes beskrevet på Schapendoes gir vanligvis symptomer ved fire til fem års alder og leder til blindhet.

Sykdommen er arvelig med enkel recessiv nedarving. Det innebærer at begge foreldrene til PRA-syke valper er anleggsbærere. Foreldredyrene kan selv være helt friske og frie for symptomer. Hvis kun en av foreldrene er anleggsbærer, fødes det ingen syke valper, men 50% av valpene vil i gjennomsnitt være anleggsbærere.

For ikke å redusere avlspopulasjonen unødig, aksepteres at en bærer kan pares med en frisk hund. Da dette ikke vil skape syke hunder. Det foreligger en sikker gentest for PRA.

Alle avlsdyr skal testes før paring.

Hjertefeil

Persisterende Ductus Arteriosus (PDA) – Dette kalles også ODB (Open ductus Botalli) Dette er den mest vanlige medfødte hjertefeilen på hund. PDA har polygenetisk arvegang. PDA er betegnelsen på en feil i lukkeprosessen av det korte, spesialiserte blodkaret ductus arteriosus. Symptomer på PDA er

åndenød og dårlig vektøkning. PDA kan behandles kirurgisk, men hunder med moderat eller kraftig PDA får som regel hjertesvikt før fylte tre år. Undersøkelser viser at sykdommen forekommer dobbelt så ofte hos tisper som hos hanner.

Det er notert en del tilfeller i utlandet, men kun ett eller to i Norge. Stor forsiktighet må utvises ved avl med nært beslektede individer, men ikke utelukkes helt. Dette for ikke å redusere avlspopulasjonen unødig,

Katarakt

Schapendoes er relativt utsatt for katarakt (grå stær). Grå stær kan forårsake blindhet hos hunden. Katarakt vil si blakking av linsen i øyet. Kortikal katarakt finnes i ulike deler av linsen Fremre Y- søms katarakt er en form for katarakt som rammer fremre delen av linsen. Her finnes en tynn y- formet linje som er resultat av linsens vekst i fosterstadiet. Ved fremre Y-søms katarakt vil denne blakkingen forekomme som små punkter langs den y-formede linja. Katarakten har en mulig recessiv nedarving.

Alle avlsdyr skal sjekkes for katarakt. Dette gjøres gjennom øyenlysning. Det er smertefritt for hunden og utføres på 20 minutter. Det anbefales årlig øyelysning av avlshunder og øvrige hunder ved 1, 3 og 7 års alder.

I Norge er det dokumentert en viss økning av hunder med katarakt de siste årene.

Det er så langt registrert 18 hunder med katarakt, hvor 13 har y-søms katarakt, 3 har både y-søms og kortikal katarakt og 2 har kortikal katarakt. Fire av hundene med y-søm katarakt har foreldre som er diagnostisert med y-søm katarakt. Det er de siste 5 årene født valper med foreldre der begge eller en har y-søms katarakt.

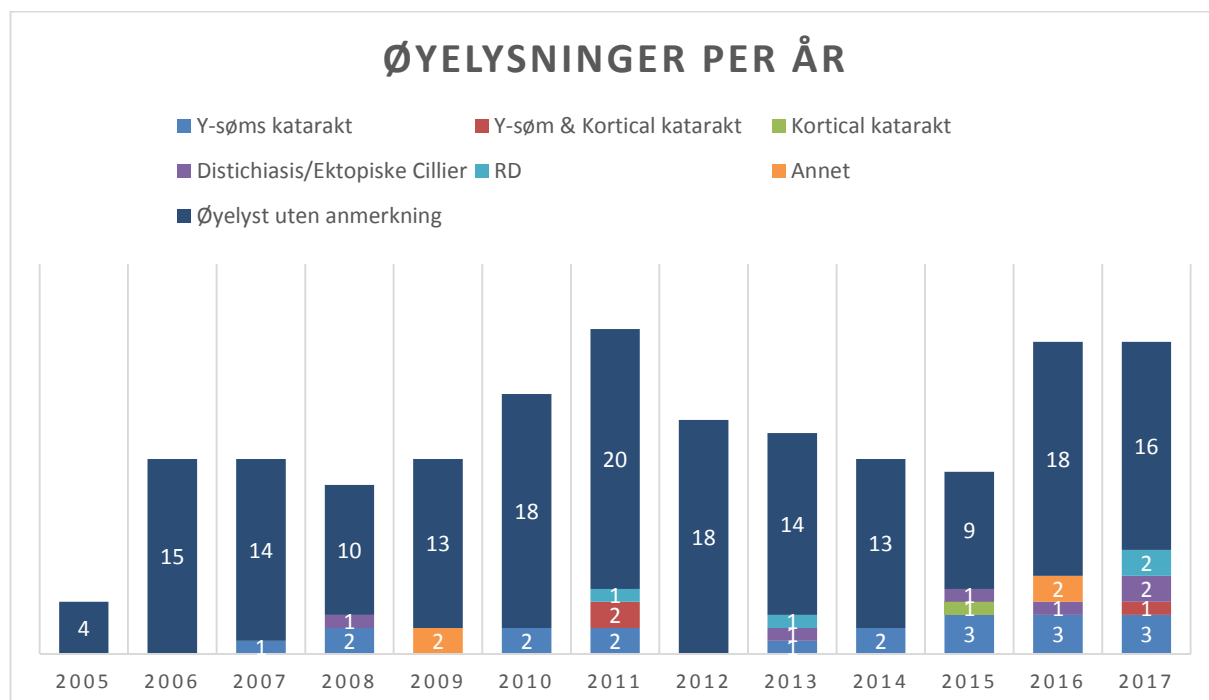

Diagram 5 - Øyelysninger per år. (Det finnes hunder som er øyelyst flere ganger i diagrammet)

Følg med på utvikling i forhold til arvbarehet og utviklingen av antall hunder med katarakt. Avlsbefalinger i henhold til Klubbens avlsregler.

Nyresykdom

Kun et par kjente tilfeller av nyresykdom er registrert. Det er kjente tilfeller av både akutt og kronisk nyresvikt.

Årsaker til kronisk nyresvikt kan være en tidligere akutt skade på nyrer eller visse arvelige spesifikke nyresykdommer. Dessverre kommer man ikke alltid fram til årsaken.

Akutt nyreskade kan være forårsaket av ting hunden kan få i seg som er toksiske (giftige) for nyrene. En akutt nyreskade kan også oppstå ved infeksjoner i nyrene, tumorer (svulster) i nyrene, samt ved betennelsestilstander.

Det anbefales at det utvides forsiktighet ved bruk av hund som er nært beslektet med individ som har fått påvist kronisk nyresykdom, men ikke utelukkes helt. Dette for ikke å redusere avlspopulasjonen unødig,

HD

HD anses ikke som noe problem på rasen i noe europeisk land og har i henhold til moderlandet heller aldri vært det. Intet tyder på at det vil skje noen endring her.

Fra 1999-2017 er 125 hunder HD-røntget med resultat A/B, 5 med resultat C og 2 med resultat D.

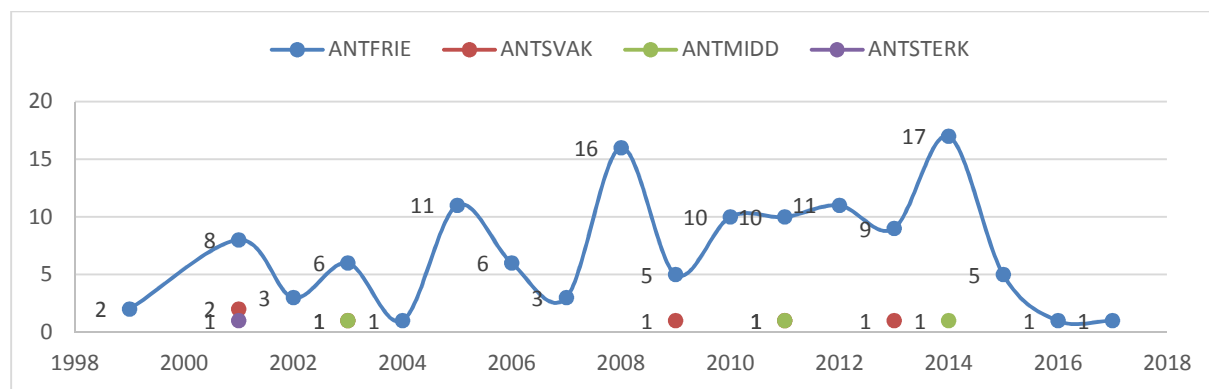

Diagram 4 HD statistikk

Diagram 6- HD Statistikk over antall røntgens for hvert årskull

AD

AD anses ikke som noe problem på rasen i noe europeisk land og har i henhold til moderlandet heller aldri vært det. Intet tyder på at det vil skje noen endring her. Fra 1999-2017 er 65 hunder AD røntget, 60stk fri, 3stk med grad 1(svak) og 1stk med grad 2 (middels) og 1stk med grad 3 (sterk)

RAS for Schapendoes

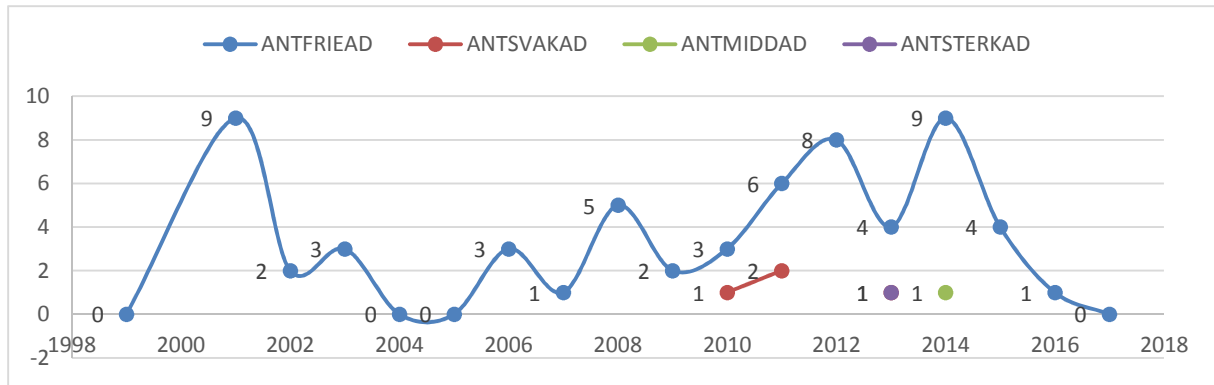

Diagram 7- AD Statistikk over antall røntget for hvert årskull

Kryptorchisme

Defekter i testiklene, dvs. at testiklene ikke faller ned i pungen. Anses ikke som et problem for Schapendoes. *Affiserte dyr skal ikke brukes i avl.*

Tannmangel

Tannmangel forekommer på rasen. Hunder med bittfeil (dvs. overbitt, underbitt, kryssbitt), kjevefeil, alvorlig tannmangel (dvs. mer enn to premolarer, eller en eller flere molarer eller hjørnetenner (canid)) *godkjennes ikke for avl.*

Haleknekk

Haleknekk oppstår ved sammenvokste eller deformerte ledd. Ved spørsmål om skade bør halen røntgens for å få bekreftet om det er et resultat av skade eller om det er medfødt haleknekk.

Det anses ikke som et stort problem på rasen, men dyr med medfødt haleknekk bør ikke brukes i avl.

Blå øyne

Forekommer på rasen. Individuer skal ikke brukes i avl.

Atferd og mentalitet

Atferd

Harmonisk bygget gjeterhund, oppmerksom og modig. Intelligent, vaksom, glad, livlig, vennlig og temperamentsfull. Meget lojal og hengiven.

Evaluering av atferd

Ønsket er å bibeholde den positivitet, aktivitet og menneskevennlighet som finnes i rasen gjennom å bruke hunder med disse egenskaper i avl.

Mål og strategi

Jobbe for at kun hunder med rasetypisk temperament skal brukes i avl. Innføring av mentaltesting vil vurderes.

Eksteriør

Eksteriør

Helhetsinntrykket skal være en livlig hund, noe under middels størrelse, som skal være muskuløs og utstråle positivitet, hurtighet og utholdenhet.

Helhetsinntrykk:

Lettbygget, lang pelset, med mankehøyde på 40-50 cm. Lette og fjærende bevegelser. Har spesielle evner til å hoppe

Viktige proporsjoner:

Skallen noe bredere enn lengden. Lett rektangulær kropp. Snutepartiet kortere enn skallelengden.

Hodet:

Hodet: Den rikelige pelsen gir inntrykk av et større hode, spesielt i bredden.

Skalle: Nesten flat, moderat pannefure, meget markerte øyenbrynsbuer. Ganske bred i forhold til lengden.

Stopp: Godt markert men ikke for dypt

Snuteparti: Kortere enn skallelengden. Neseryggen noe lavere plassert enn skalletaket. Dypt og bredt hele veien, nesten ikke avsmalnende, kun lett avrundet ved spissen.

Kjever/tenner: Når munnen er lukket skal underkjeven tydelig sees fra siden. Normalt utviklet saksebitt.

Kinn: Kraftige kinnbensbuer.

Øyne: Forholdsvis store, runde, normalt plassert i øyehulene, mer forover rettet enn på siden av hodet. Brune, skal ikke gi inntrykk av å være sorte. Det hvite skal bare være synlig når hunden ser til siden. Åpent, ærlig og ivrig uttrykk. Form, farge og uttrykk meget rasetypisk.

Ører: Ganske høyt ansatt, verken store eller tykke. Fritt hengende, men ikke tett inntil hodet. Bevegelige, rikelig behåret, men skal følge hodets linjer.

Hals: Hodet bæres høyt på en kraftig, tørr hals.

Forlemmer:

Helhetsinntrykk: Rette, lett benstamme. God vinkling fremhever forbrystet.

Skulder/overarm: Godt vinklet

Mellomhånd: Fjærende.

Poter: Ganske store, elastiske, brede og ovale. Godt knyttede. Tykke og fjærende tredeputer med mye pels mellom tærne.

Kropp: Noe lenger enn høy. Finstammet, smidig og elastisk.

Overlinje: Buet over en kraftig, muskuløs lend.

Lend: Kraftig, muskuløs.

Kryss: Fallende

Bryst: Dypt, moderat hvelvede ribben.

Underlinje: Ikke for opptrukket.

Hale: Lang med god pels og beheng. Karakteristisk båret hale. Hengende i hvile, Under trav båret ganske høyt og svinger i en bue fra side til side. Under galopp utstruktet og rett. Under hopp virker som rør. Når oppmerksom kan halen noen ganger bæres høyt. Skal aldri bæres stivt inn over ryggen.

Baklemmer:

Underlår: Muskeløse

Haser: Moderat vinklet

Mellomfot: Kort

Poter: Som forpotene. Sporer tillatt.

Bevegelser:

Lette og fjærende uten å bruke for mye krefter, galopperer fremfor å trave. Hopper godt, vender raskt.

Pels:

Hårlag: Tykk, tilstrekkelig underull. Lang, minst 7 cm på bakparten. Lett bølget, ikke tilliggende.

Krøllet eller kruset pels ikke tillatt. Hårene gror meget tett, fine og tørre, aldri silkeaktig. Den lange pelsen er bustete og gir stor omkrets, spesielt bakparten.

Kraftig hodetopp, mustasje og skjegg.

Farge: Alle farger tillatt.

Størrelse og vekt:

Mankehøyde:	Hannhunder	43-50 cm
	Tisper	40-47 cm

Diskvalifiserende feil: Hunder som viser tegn på aggressivitet og/eller har fysiske defekter som påvirker hundens sunnhet skal diskvalifiseres

- Nervøsitet.

Alle avlsdyr skal ha gjennomgått avlsbedømmelse av godkjent spesialdommer med opplæring fra Nederland.

Mål og strategi

Tilstrebe å jobbe mot en rase med funksjonelt eksteriør som liten gjetende hyrdehund.

Sikre at rasen utvikler seg innenfor standarden.

Motvirke utvikling av ulike typer innenfor standarden.

Motvirke ekstreme eksteriørforandringer.

Øke kjennskap/kunnskap om rasens eksteriør blant dommere og oppdrettere. Jobbe for at alle avlsdyr skal være avlsbedømt og godkjent for avl innenfor gjeldende regelverk.

NSK har utarbeidet et rasekompendium.

Oppsummering

Plan for videre arbeid i klubben

Opprettholde en informasjonsflyt om rasen mellom klubben og Schapendoes eiere, spesielt med tanke på helsestatus og genetikk.

Øke avlsrådets kunnskaper. Dette vil klubben oppnå ved å tilby kurs til avlsrådmedlemmene. Arrangere medlems/oppdretter samlinger og dommerseminarer for å øke kunnskap om rasen.

Få samlet helse data for å få en bedre oversikt over rasens helse status.

Vedlegg 1 – Veiledning til Oppdretter

Vedlegg 2 – Rasens Avlsregler